

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ**
XIX — початку XX ст.

Збірник наукових праць

Голова редколегії
член-кор. НАН України О.П. Реєнт

Засновано в 2000 р.

ВИПУСК 28

КИЇВ – 2018

Повна назва: Проблеми історії України XIX — початку XX ст.

Скорочена назва: Проблеми історії України XIX — поч. XX ст.

Періодичність: двічі на рік

Засновник і видавець: Інститут історії України НАН України

Адреса редакційної колегії та видавця: 01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4, тел. (044) 279-19-02, E-mail: histukr.xix-xx@history.org.ua

Пропоноване видання є двадцять восьмим випуском наукових студій відділу історії України XIX — початку XX ст. Інституту історії України НАН України. Воно продовжує традицію публікації результатів науково-дослідницької діяльності співробітників, аспірантів та здобувачів Інституту, працівників провідних вітчизняних наукових установ та викладачів вищих навчальних закладів України.

У збірнику висвітлено широке коло соціально-економічних і культурницьких питань з історії українських земель XIX — початку XX ст. Також представлено розвідки з методології, історіографії, джерелознавства.

Редакційна колегія: *О. П. Ресніт* (голова редколегії), *В. В. Шевченко* (секретар редколегії), *В. Й. Борисенко*, *О. І. Гуржій*, *О. В. Добржанський*, *Г. Д. Казьмирчук*, *І. А. Коляда*, *В. П. Коцур*, *О. А. Удод*, *Л. Ф. Циганенко*, *В. С. Шандра*, *Н. А. Шип*

Рецензенти: д.і.н., професор *Б. І. Андрусишин*, д.і.н., професор *В. М. Романцов*, д.і.н., професор *В. А. Савченко*

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії України НАН України (протокол № 9 від 30 жовтня 2018 р.)

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України у галузі історичних наук (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016 р.)

Видання індексується у наукометричних і реферативних базах даних: Україніка наукова, РИНЦ, Slavic humanities index, Google Scholar

ISSN 2307-5791 (Print)
ISSN 2307-5805 (Online)

© Інститут історії України НАН України, 2018

Key title: Problemi istorii Ukraini XIX — počatku XX st.

Abbreviated key title: Probl. istor. Ukr. XIX — počatku XX st.

Parallel title: Problems of the history of Ukraine of XIX — beginning XX cc.

Published 2 times a year

Founder and Publisher: Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine

Address of the Editorial Board and Publisher: 4 Mykhailo Hrushevskyyi str., Kyiv, 01001, Ukraine, tel. (044) 279-19-02, E-mail: histukr.xix-xx@history.org.ua

The offered edition is the twenty eighth issue of scientific studios of Department of the History of Ukraine XIX — early XX c. to the Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine. Edition continues tradition of publication of the results of scientifically research activity of employees, graduate and doctoral students of the Institute, workers of researches the leading domestic scientific establishments and teachers of higher educational establishments of Ukraine.

The collection covers a wide range of socio-economic and cultural background in the history of the Ukrainian lands of the nineteenth, early twentieth century. There are articles devoted to the methodology, historiography and sources studies.

ЗМІСТ

Розділ I

СТОРІНКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ

<i>Добржанський С. О.</i> Діяльність органів міського самоврядування Правобережної України у сфері управління земельною власністю (друга половина XIX — початок XX ст.).....	7
<i>Довжук І. В.</i> Донбас та його міста в першій половині XIX ст.	23
<i>Донік О. М.</i> Біржі як інституції соціально-економічної інтеграції та відстоювання інтересів підприємців України (остання третина XIX — початок XX ст.).....	37
<i>Куліков В. О.</i> Вугільна промисловість та металургія Донецько-Придніпровського економічного району Російської імперії впродовж 1870–1915 рр.	63
<i>Лисенко О. В.</i> Спільні риси та відмінності у діяльності органів місцевого самоврядування у великих містах та сільській місцевості України (друга половина XIX — початок XX ст.).....	90
<i>Мельничук К. В.</i> Збір податків у практиці селянського самоврядування пореформеної доби (за матеріалами Київської, Подільської і Волинської губерній).....	110
<i>Трач В. М.</i> Органи “громадської служби здоров’я” в структурі Львівського магістрату наприкінці XIX — на початку XX ст.	125
<i>Шандра В. С.</i> Участь у всеросійських дворянських з’їздах уповноважених від „українських” дворянських зібрань: персональна характеристика	141
<i>Шевченко В. В.</i> Створення публічних просторів для дітей наприкінці XIX — на початку XX ст.: практика громадського управління Одеси	157
<i>Шевчук А. В.</i> Волинський надвірний суд (1798–1801): заснування, структура та діяльність	179
<i>Шляхов О. Б., Ковальчук Т. В.</i> Поштово-телеграфний та телефонний зв’язок в Україні в другій половині XIX — на початку XX ст.	203

Розділ II ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ, НАУКИ ТА ОСВІТИ

- Крижановська О. О.** Вплив реформи 1861 р. на освіту селян України (друга половина XIX — початок XX ст.) 231
- Коляда І. А., Жиленкова І. М.** Освітня діяльність земств України та громадська ініціатива (друга половина XIX ст.) 246
- Милько В. І.** Компетенція і діяльність педагогічних (на)рад у системі освітніх закладів України (XIX — початок XX ст.) 257
- Савчук Н. І.** Питання учнівських екскурсій на педагогічних з'їздах 1916 р. у Києві, Харкові та Одесі 271

Розділ III МЕТОДОЛОГІЯ. ІСТОРІОГРАФІЯ. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

- Усенко П. Г.** Військова преса в одзеркаленні публікацій часопису “Киевская старина” 285
- Янишин Б. М.** Джерела до історії української культури та науки Східної Галичини автономічної доби в колекціях Державного архіву Львівської області.....295
- Редакційна колегія.....314

CONTENTS

Section I

THE DOMESTIC SOCIAL AND ECONOMIC HISTORY

<i>Dobrzhanskyi S. O.</i> Activity of the city self-government of Right-bank Ukraine in the field of the land management (the second half of 19 th — early 20 th century)	7
<i>Dovzhuk I. V.</i> Donbas and its city in the first half of the XIX century.....	23
<i>Donik O. M.</i> The stock exchanges as an institutions of socio-economic integration and defending of interests of enterprises of Ukraine (last third of the XIX — early XX).....	37
<i>Kulikov V. O.</i> Coal industry and metallurgy in the Donets-Dnieper economic region of the Russian empire, 1870–1915	63
<i>Lysenko O. V.</i> Common features and differences in the activities of local self-government bodies in large cities and rural areas of Ukraine (second half of XX and early XX).....	90
<i>Melnychuk K. V.</i> Collection of taxes by peasant self-government in the post-reform period (on the materials of Kyivska, Podilska and Volynska provinces).....	110
<i>Trach V. M.</i> Bodies of the “public health service” in the structure of the Lviv magistrate the end of 19 th — early 20 th century	125
<i>Shandra V. S.</i> Participation in the all-Russian noble congresses of commissioners from “Ukrainian” nobility meetings: personal characteristics.....	141
<i>Shevchenko V. V.</i> Creation of open public spaces for children in the late XIX — early XX century: the practice of Odesa self-government bodies.....	157
<i>Shevchuk A. V.</i> Volyn outer court (1798–1801): establishment, structure and activities.....	179
<i>Shliakhov O. B., Kovalchuk T. V.</i> Postal telegraph and telephone communications in Ukraine in the second half of the XIX — early XX century	203

Section II

HISTORY OF THE CULTURE, SCIENCE AND EDUCATION

<i>Kryzhanovska O. O.</i> The influence of the reform of 1861 on the education of peasants of Ukraine (the second half of the XIX — early XX century)	231
---	-----

Koliada I. A., Zhylenkova I. M. Educational activity of the zemstvo's of Ukraine and the public initiative (second half of the 19th century)	246
Mylo V. I. Competence and activity of pedagogical councils in the system of educational institutions of Ukraine (of 19th — early 20th century)	257
Savchuk N. I. The issue of school students' excursions at pedagogical congresses of 1916 in Kyiv, Kharkiv and Odesa	271

Section III

METHODOLOGY. HISTORIOGRAPHY. SOURCE STUDIES

Usenko P. H. Military press in reflections of the “Kievskaya starina” monthly	285
Yanyshyn B. M. Sources to the history of Ukrainian culture and science in the Eastern Galychyna of autonomic period in collections of the State Archives of Lviv Oblast	295
Editorial Board	314